

תוכן עניינים

מבוא	3
סקירת ספרות	3
ממצאים ודיון	6
סיכום	9
רשימת מקורות	9

מבוא

בעבודה אבקש להציג בקצרה את התופעה המכונה "דיפ פייק" (deepfake), ולהצביע על הצורך בקיום דיון מעמיק אודות הצורך בהתמודדות עם תופעה זו, ובאילו כלים. התופעה של דיפ פייק היא תופעה חדשה, שעניינה הוא יכולת טכנולוגית להציג תכנים קוליים או חזותיים כאילו נוצרו על ידי אדם פלוני, באופן שעלול ליצור דיסאינפורמציה ומה שנהוג לכנות כ"פייק ניוז". לתופעה זו יש השפעות שליליות ברורות, ונטען כי ככל שהיא תתפתח יהיו לכך השלכות חברתיות שליליות משמעותיות, כמו פגיעה ביכולת להבחין בין אמת לשקר, ויצירת קושי משמעותי בתפיסת המציאות כמות שהיא. תופעה חדשה זו טרם נדונה בהרחבה במשפט הישראלי, למרות שבארה"ב כבר הוגשה הצעת חוק בקשר לתופעה זו המבקשת להטיל רגולציה מסוג חובת סימון תוצרים של דיפ פייק שתמנע הטעיה. בעבודה אבקש להראות כי הרגולציה המוצעת בארה"ב, ושאלת הגישה הראויה בישראל, הן שאלות הנוגעות לסוגיות עקרוניות כמו האם צריך להתמודד עם התופעה ולהגביל אותה, ואם כן האם התמודדות זאת היא מתפקידו של המשפט או שההתמודדות צריכה להיעשות בדרכים אחרות.

סקירת ספרות

המונח "דיפ פייק" מתייחס לטכנולוגיה מתקדמת, המבוססת על בינה מלאכותית, שבה אפשר ליצור תוכן קולי או חזותי שבו נראה לצופה או המאזין הסביר כי אדם פלוני הוא שעומד מאחורי התוכן. כך למשל אפשר באמצעות תוכנת דיפ פייק ליצור הקלטה קולית שבה נשמע קולו של אדם פלוני, מבלי שאותו אדם אמר את הדברים. דיפ פייק מאפשר בעצם לייחס תוכן קולי או חזותי לאדם מסוים, מבלי שאותו אדם אחראי לכך, או אפילו התכוון או מעוניין בכך. ההגדרה שניתנה בספרות לדיפ פייק היא:

"an image or recording that has been convincingly altered and manipulated to misrepresent someone as doing or saying something that was not actually done or said"¹.

תופעת הדיפ פייק מעוררת שאלות כבדות של מוסר וחשש לפגיעה באינטרסים חברתיים מובהקים. תוכנות דיפ פייק מאפשרות להפיץ תכנים בשם אנשים שונים, כמו למשל פוליטיקאים ואנשי שלטון, למרות שאותם אנשים כלל לא אמרו את הדברים ולא התכוונו אליהם. הבעיה היא לא רק בפגיעה באותם אנשים שבקולם או בדמותם נעשה שימוש בדיפ פייק. הבעיה העיקרית היא בפגיעה בחברה כולה, שכן תוכנות דיפ פייק מטשטשות את כל המוכר והידוע בקשר להבחנה שבין אמת לשקר ובין מציאות לדמיון. האדם הסביר, ואפילו האדם המתוחכם, איננו יודע שהתוכן שהוא שומע או צופה בו נעשה בשיטת דיפ פייק, והצופה או המאזין מדמה שהוא שומע את קולו את רואה את דמותו של אותו אדם ש"על גבו" נעשה הדיפ פייק. ככל שהשימוש בדיפ פייק יגבר, לא ניתן יהיה להאמין כמעט לשום דבר והדבר ייצור משבר אמון חמור בקשר לכל התכנים שבני האדם צורכים. האם סרטון של נאום של ראש הממשלה שעולה לרשתות החברתיות הוא באמת נאומו של ראש הממשלה, או שמדובר בדיפ פייק? האם הקלטה של אמירה של פוליטיקאי ידוע בתקופת בחירות היא באמת אמירה של אותו פוליטיקאי, או שמדובר בדיפ פייק? ברור אם כן שהתגברות השימוש בדיפ פייק מערערת את הבסיס מתחת ליכולת שלנו להאמין לתכנים שאנחנו צורכים בכלל.

¹ מילון מרים וובסטר. נמצא בקישור הבא: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake>

נראה כי מרבית הדיונים שישנם כיום בתופעת הדיף פייק מתמקדים בהשלכות של הדיף פייק בנושאים מדינתיים ועל שחקנים מדינתיים. בנושאים אלה ממילא יש משמעות רבה לדיסאינפורמציה ול"פייק ניוז", שהתפתחות הדיף פייק רק יכולה להעצים אותה ולהעלות אותה לרמות גבוהות הרבה יותר. בבחירות בארה"ב בשנת 2016 היו ניסיונות להתערבות רוסית בבחירות, באמצעות הפצת דיסאינפורמציה ברשתות החברתיות, עם מסרים פוליטיים וחברתיים שאינם נכונים. ניסיונות שכאלה ממחישים עד כמה מסוכן הוא הדיף פייק, שכן ברור כי ככל שניסיונות מכוונים שכאלה יוכלו לעשות שימוש בטכנולוגיות מתקדמות של דיף פייק תהיה להתערבות השפעה רבה הרבה יותר. בניסיון ההתערבות בבחירות בארה"ב למשל, ניתן רק לדמיין מה היה קורה אילו גורמים מתערבים חיצוניים היו מחדירים מסרים באמצעות דיף פייק בנושאים טעונים ונפיצים מבחינה ציבורית ופוליטית, כמו למשל בנושא הגזענות כלפי שחורים.

ההשפעות השליליות של הדיף פייק לא מסתכמות רק בתחום הפוליטי. דוגמה לתוכנת דיף פייק ידועה היא באפליקציה שפותחה לפני כשנתיים, שנקראה "Deep nude", שבה ניתן היה "לייצר" באמצעות האפליקציה תמונות הנחזות כתמונות עירום של נשים, כאשר מי "שיוצר" את התמונה נדרש להעלות לאפליקציה רק את תמונת הפנים של האישה, והאפליקציה "משלימה" כביכול את גופה העירום של האישה. את ה"תוצר" הסופי של האפליקציה ניתן להפיץ כתמונת עירום של האישה, כאשר אין כמעט אפשרות שאדם סביר יידע שמדובר בתמונה מזויפת ולא בתמונת עירום אמיתית. אפליקציה זאת גררה אחריה ביקורת רבה, ולמרבה המזל היא הוסרה לאחר זמן מה מרשת האינטרנט. דוגמה זאת ממחישה את ההשלכות השליליות שיכולות להיות לדיף פייק בתחומים שונים, ואת השאלות המוסריות כבדות המשקל שהיא מעוררת.²

הדין הישראלי לא מכיר כיום בדיף פייק, אולם השלכות הדיף פייק יכולות להיות רלוונטיות לתחומים משפטיים שונים, גם על פי הדין הקיים. דוגמה למקרה שבו נדון הדיף פייק ביחס לדין הקיים הוא בהחלטה שניתנה לאחרונה על ידי ועדת הבחירות המרכזית לכנסת בעתירה שהוגשה על ידי חבר הכנסת יאיר לפיד.³ לפיד הגיש עתירה כנגד עמותת "כן לשלום", בטענה כי בעמוד הפייסבוק של העמותה עלה סרטון, שנערך באמצעות תוכנת דיף פייק, המדמה כביכול לפיד מוסר נאום ואומר דברים שמתיישבים עם המטרות שהעמותה מבקשת לקדם. לפיד טען בעתירתו כי יש לפסול את הסרטון, ולהורות לעמותה להסיר את הסרטון מעמוד הפייסבוק, בטענה כי מדובר בסרטון שעלול להטעות את הצופה הסביר, אשר חושב לתומו כי מי שאומר את הדברים שבסרטון הוא לפיד, והדבר מנוגד להוראת סעיף 13 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה).⁴ סעיף זה קובע: "לא תהא תעמולת בחירות מטעם מפלגה או רשימת מועמדים אחת או למענה בצורה או בדרך שיש בהם משום הפרעה בלתי הוגנת של תעמולת בחירות מטעם מפלגה או רשימת מועמדים אחרת או למענה". כלומר, הסעיף אוסר כי תעמולת בחירות של מפלגה אחת, או של מי שפועל מטעמה, תפרע בצורה בלתי הוגנת לתעמולת בחירות של מפלגה אחרת. לפיד טען כי הסרטון המזויף פוגע בתעמולת הבחירות שלו, מאחר והסרטון "מייחס" לו תוכן ודברים שהוא לא אמר ושאיננו מתכוון להם, באופן הפוגע בתעמולת הבחירות שלו ובמסרים שהוא מבקש להעביר לציבור הרחב. בתחילה, קיבלה ועדת הבחירות המרכזית את העתירה, והורתה על הסרת הסרטון מעמוד הפייסבוק. אלא שלאחר מכן עלה הסרטון שוב, אולם תוך הדגשה, בשקופית לפני תחילת הסרטון ותוך כדי הסרטון כולו, כי לא מדובר ביאיר לפיד אלא בשחקן המתחזה ליאיר לפיד. לפיד הגיש עתירה נוספת שבה טעם שוב כי הסרטון מטעה את הציבור בקשר למסריו ולדעותיו של לפיד, אולם עתירה שנייה זו כבר נדחתה על ידי ועדת הבחירות המרכזית. ועדת הבחירות, מפי השופט פוגלמן, קבעה כי לאור ההדגשות שנוספו לסרטון כבר אין חשש להטעיית הציבור, ו

² ראה: תהילה שוורץ אלטשולר ואיתי ברון "פייק ניוז: הדור הבא", המכון הישראלי לדמוקרטיה (14.07.19). נמצא בקישור הבא: <https://www.idi.org.il/articles/27133>

³ תב"כ 9/24 יש עתיד – בראשות יאיר לפיד נ' עמותת "כן לשלום", (פורסם בנבו, 18.01.21).

⁴ חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959.